

LOGIKA DLA PRAWNIKÓW

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

ZAJĘCIA ORGANIZACYJNE

02 X
2019

Introdukcja w logikę – ogólne wiadomości
o języku, po co prawnikom
i administratywistom logika?

09 X
2019

Nazwy:

o supozycje (role znaczeniowe),
o podział i rodzaje nazw,
o stosunki między zakresami nazw

16 X
2019

Nazwy (zadania)

Podział logiczny

o warunki poprawności podziału logicznego,
o rodzaje podziału logicznego,
o klasyfikacja i partycja,
o typologia

23 X
2019

Definicje:

o podział definicji ze względu na:
o to, do czego się odnoszą,
o budowę,
o zdania,
o błędy w definicjach sprawozdawczych
(oceniamy ze względu na prawdziwość) i
projektujących (oceniamy ze względu na
użyteczność)
o pseudodefinicje,
o definicje w prawie.

ZAJĘCIA ORGANIZACYJNE

30 X
2029

Argument:

o pojęcie argumentu i jego struktura,
o odróżnianie wypowiedzi
argumentacyjnych od
nieargumentacyjnych,
o rekonstrukcja przesłanek i wniosku,
o argumenty entymematyczne,
o zdanie w sensie logicznym jako element
argumentu.

06 XI
2019

Badanie argumentów dedukcyjnych:

o rekonstrukcja wnioskowania,
o zamiana wnioskowania na funkcję,
o sprawdzanie tautologiczności funkcji:

- * metoda tabelaryczna,
- * metoda dowodu „nie wprost”.

13 XI
2019

Badanie argumentów dedukcyjnych:

o zamiana wnioskowania na funkcję,
o sprawdzanie tautologiczności funkcji:

- * metoda dowodu „nie wprost”.

20 XI
2019

Badanie argumentów dedukcyjnych:

o zamiana wnioskowania na funkcję,
o sprawdzanie tautologiczności funkcji:

- * metoda dowodu „nie wprost”
- * wprowadzanie dodatkowych założeń
- o błędy we wnioskowaniach

ZAJĘCIA ORGANIZACYJNE

27 XI
2019

KOŁOKWIUM I

04 XII
2019

Rodzaje i badanie poprawności argumentów niededukcyjnych:

- o Argument z indukcji,
- o Argument z abdukcji,
- o Argument z analogii,
- o Argument a contrario,
- o Argument z konsekwencji,
- o Argument z autorytetu,
- o Argument ad hominem.

11 XII
2019

Warsztaty z argumentacji.
Debata studentów.

18 XII
2019

Wnioskowania prawnicze

08 I
2020

Wnioskowania prawnicze

15 I
2020

KOŁOKWIUM II

22 I
2020

Poprawy.
Wystawianie ocen i podsumowanie zajęć.

PODREČZNIKI

I

W. Gromski, P. Jabłoński, J. Kaczor, M. Paździora, M. Pichlak, Warsztaty prawnicze.
Logika praktyczna z elementami argumentacji prawniczej, Od.Nowa

II

S. Lewandowski, H. Machcińska, A. Malinowski, J. Petzel, Logika dla prawników, LexisNexis

III

Z. Ziemiński, Logika praktyczna, PWN

introdukcja w logikę

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

PO CO PRAWNIKOM LOGIKA?

TADEUSZ KOTARBIŃSKI

Tadeusz Kotarbiński wielokrotnie podkreślał, że „**człowiek niewyrobiony logicznie ma skłonności do chaotycznego mówienia i myślenia**”

Człowiek pozbawiony kultury logicznej:

„rezonuje o wielu rzeczach naraz, nie wytrzymuje planowej kolejności zagadnień, gubi się w plątawie zagadnień źle postawionych, nie odróżnia bliskich, ale różnych problemów, bo nie odróżnia wieloznacznych, a zwłaszcza bliskoznacznych słów, operuje terminami o zakresach nieokreślonych i znaczeniach niewyraźnych, łączy wzajem różne stosunki, urabia klasyfikacje wedle kilku naraz punktów widzenia, pełne luki i działów nie wyłączających się wzajemnie”

LOGIKA

Logika – gr. logos – oznacza słowo, znak, symbol, język, argument, myślenie, ale także rozum. Jest to nauka o sposobach poprawnego rozumowania. Jeżeli rozumiemy, to zawsze robimy to za pomocą słów.

Słowo **logos** określa również pewien porządek świata.

PO CO PRAWNIKOM LOGIKA?

WE WSPÓŁCZESNEJ LOGICE WYRÓŻNIA SIĘ TRZY DZIAŁY:

- I. **nauka o języku** (semiotyka)
- II. **nauka o wnioskowaniach** (teoria argumentacji)
 - * logika formalna
 - * logika nieformalna
- III. **ogólna metodologia nauk** (sposoby i metody poznania naukowego)

SEMIOTYKA

Semiotyka – nauka, która zwraca szczególną uwagę na rolę języka w perspektywie komunikowania się i poznawania świata. Dzielimy ją na 3 dziedziny:

- (1) **semantyka** – bada relacje między znakami a tym, do czego się one odnoszą (znak – znaczenie)
- (2) **syntaktyka** – analiza składni wypowiedzi (znak – znak)
- (3) **pragmatyka** – nauka skupiona na wzajemnej relacji między językiem a komunikującymi się osobami (znak – praktyka użycia, «podmiot»)

Podstawowe komponenty wypowiedzi językowych to **nazwy** i **zdania**

nazwy

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

NAZWA

nazwa jako **wyraz** lub **wyrażenie**, które może być podmiotem bądź orzecznikiem w zdaniu: „A jest B” (nazwa jako kategoria syntaktyczna), oznaczające szeroko rozumiane przedmioty, tzn. empiryczne lub abstrakcyjne, a nawet będące tylko wytworem fantazji.

W zdaniu:

Andrzej Jelonek jest hydraulikiem występują więc dwie nazwy:

"ANDRZEJ JELONEK" (PODMIOT)

"HYDRAULIK" (ORZECZNIK)

WYRAŻENIA,
KTÓRE SĄ
SYMBOLAMI
OKREŚLONYCH
PRZEDMIOTÓW

WYRAŻENIA, KTÓRE
NIE SĄ SYMBOLEM
JEDNEGO
OKREŚLONEGO
PODMIOTU, BĘDĄCE
SYMBOLEM WIELU
PRZEDMIOTÓW
POSIADAJĄCYCH
WSPÓLNĄ WŁASNOŚĆ
LUB WŁASNOŚCI

NAZWA

W SENSIE LINGWISTYCZNYM, NAZWAMI SĄ
PRZED E WSZYSTKIM RZECZOWNIKI (NP. KOT, BRULION).

FUNKCJĘ NAZWY MOGĄ JEDNAK PEŁNIĆ RÓWNIEŻ

IMIESŁOWY
PRZYMIOTNIKOWE
(NP. USZKODZONY,
OSIWIAŁY,
NAUCZONY)

CZASAMI
PRZYSŁÓWKI
(NP. W CZORAJ)

ZAIMKI
(NP. KTOŚ, ON,
JA, JEGO, TAM,
TYLE)

PRZYMIOTNIKI
(NP. CENTRALNY)

LICZEBNIKI
(NP. PIĄTY)

RZECZOWNIK W
POŁĄCZENIU Z
PRZYDĄWKĄ (NP.
KIEROWCA, KTÓRY
WJECHAŁ W DRZEWO,
DZIECKO ZBADAŁ LEKARZ
PEDIATRA, TOMEK JEST
WIELBICIELEM FILMÓW
WOODY'EGO ALLENA)

NIE UTOŻSAMIAMY NAZWY Z JEDNYM SŁOWEM :)

NAZWA

DESYGNAT NAZWY

o przedmiot, na który nazwa wskazuje.
o każdej nazwie przyporządkowany jest zbiór przedmiotów, które ta nazwa oznacza (do której ta nazwa się odnosi), przy czym zbiór ten może być pusty albo niepusty.

DENOTACJA (ZAKRES NAZWY)

o zbiór wszystkich desygnatów, przedmiotów oznaczonych tą nazwą, np. zakresem nazwy drzewo są wszystkie drzewa.
o stosunek nazwy do jej zakresu określamy więc jako denotowanie

KONOTACJA (TREŚĆ NAZWY)

o znaczenie nazwy jest jej treścią, na którą składa się zespół cech posiadanych przez każdy desygnat danej nazwy.
o konotacja to zatem relacja pomiędzy nazwą a jej znaczeniem.

przykładowo:

„rolnik” znaczy więc tyle co „osoba fizyczna prowadząca na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny albo zależny) gospodarstwa rolnego”.

SUPOZYCJE (ROLE ZNACZENIOWE NAZW)

PROSTA (SUPPOSITIO SIMPLEX)

o odnosi się do poszczególnego, określonego desygnatu nazwy, tzn. nazwa wskazuje na dany konkretny przedmiot,
o np. student spóźnił się na wykład, pies zjadł całą kurę

FORMALNA (SUPPOSITIO FORMALIS)

o nazwa wskazuje na klasę przedmiotów danego rodzaju, tzn. nazwa odnosi się do gatunku, a nie do poszczególnionego, indywidualnego reprezentanta danego gatunku,
o np. student nie ma w Polsce łatwego życia, świnka morska nie lubi alkoholu (mając na myśli wszystkie desygnatu nazwy „świnka morska”).

MATERIALNA

(SUPPOSITIO MATERIALIS)

o nazwa wskazuje na swój substrat materialny, odwołujemy się tutaj do będącego nazwą wyrazu bądź wyrażenia jako takiego, a więc wyrażenie występujące w tej roli znaczeniowej jest nazwą dla samego siebie, co znajduje odbicie w umieszczeniu tego wyrazu bądź wyrażenia w cudzysłowie,
o np. „student” składa się z 7 liter, wyraz „pies” zaczyna się na literę „p”
o nie odwołujemy się tutaj do jakiegokolwiek desygnatu tej nazwy, lecz orzekamy o własności wyrazu tworzącego nazwę

PODZIAŁ NAZW

KRYTERIUM: ILOŚĆ SŁÓW W NAZWIE

- o **nazwa prosta** – jednowyrazowa (kot, młotek)
- o **nazwa złożona** – składa się z dwóch lub więcej wyrazów (ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, wierzba płacząca)

KRYTERIUM: TREŚĆ (OSTROŚĆ NAZWY)

- o **jednoznaczne** – jedna treść (salamandra plamista, krzesło obrotowe)
- o **wieloznaczne** – wiele treści (suszarka, zamek, pantofelek, śledź)
- o **równoznaczne** – wiele nazw z tą samą treścią (samochód – auto, pieniądze – forsa, ziemniak – kartofel)

KRYTERIUM: SPOSÓB ISTNIENIA DESYGNATU

- o **nazwa konkretna** – taka, której desygnatem jest osoba, rzecz lub wyobrażenie osób czy też rzeczy, (zebra, prokurator, Harry Potter, stół, samochód, czarodziejski flet, elf, hobbit, budynek, zabójca, dwudziestometrowy jamnik, jednorożec)
- o **nazwa abstrakcyjna** – taka, której desygnaty są pewną konstrukcją myślową, nie do wyobrażenia jako konkretny przedmiot. Innymi słowy, jej desygnaty nie należą do kategorii rzeczy lub osób, a także do kategorii czegoś, czego nie potrafimy sobie w takiej postaci wyobrazić. Nazwa abstrakcyjna odsyła do innych niż wyżej wskazane elementy rzeczywistości:
 - * **klas obiektów** – umowa komis, sprawiedliwość, cel umowy, typowy Seba
 - * **zdarzeń** – bitwa, katastrofa lotnicza, huragan,
 - * **relacji** – bliskość, powinowactwo, wyższość,
 - * **własności** – dobroć, purpura, bladość,
 - * **liczb** – trzydzieści jeden, liczba wymierna

PODZIAŁ NAZW

KRYTERIUM: ILOŚĆ DESYGNATÓW

- o **nazwa pusta** – brak desygnatów – mamy tutaj zatem do czynienia ze zbiorem pustym (tzn. o mocy równej zero). Nazwa pusta nic nie oznacza, ale może mieć treść (konotację) (kwadratowe koło, obecny król Polski, jednorożec, kot o wadze 200 kg)
- o **nazwa jednostkowa** – posiada tylko jeden desygnat, (najstarszy człowiek na świecie, najwyższy budynek w Polsce, najwyższy szczyt Tatr, matka Adama Mickiewicz),
- o **nazwa ogólna** – taka, która ma więcej niż jeden desygnat, (książka, szafa, krzesło, miasto, student, pióro)

KRYTERIUM: SPOSÓB WSKAZANIA(WYODRĘBNIENIA) DESYGNATU

- o **nazwy indywidualne** – wskazują swój desygnat w sposób czysto formalny, tzn. zostały arbitralnie nadane określonemu przedmiotowi poprzez ustanowienie, a nie ze względu na treść (czyli zbiór cech charakterystycznych) – bycie desygnatem takiej nazwy nie zależy od właściwości posiadanych przez jej desygnat (Kazbek, Świstak alpejski, Wisła)
- o **nazwy generalne** – wskazują swój desygnat poprzez treść, przypisana przedmiotom ze względu na wyodrębnioną cechę charakterystyczną dla tego przedmiotu (stolica Polski, miasto, rzeka)

PODZIAŁ NAZW

KRYTERIUM: MOŻLIWOŚĆ PRECYZYJNEGO WSKAZANIA ZAKRESU

- o **nazwa ostra** – posiada wyraźnie określoną treść, czyli jesteśmy w stanie jednoznacznie orzec czy dany przedmiot przynależy do jej zakresu czy też nie (miasto, które obecnie jest stolicą Polski, człowiek mający ponad dwa metry wzrostu, prostokąt, trójkąt równoramienny)
- o **nazwa nieostra** – granice jej treści nie są wyraźne, co oznacza, że mamy tutaj do czynienia z sytuacją tzw. cienia semantycznego. Pozostaje niepewność, nie można bowiem jednoznacznie określić jej zakresu (młodociany, nietrzeźwy, dzieło sztuki, wysoki człowiek, stare miasto, duży park, dobra wiara, żółty)

KRYTERIUM: STRUKTURA (WEWNĘTRZNA BUDOWA) DESYGNATU

- o **nazwy zbiorowe** – nazwy, których desygnaty tworzą zbiór w sensie kolektywnym (agregat). (las, Biblioteka, miasto, mrowisko, Kodeks cywilny, Sąd Okręgowy, Senat UWr)
- o **nazwy niezbiorowe** – nazwy, których desygnatami nie są zbiory o określonej wyżej treści, tylko:
 - a) nazwy, których desygnatami są pojedyncze, niedające się podzielić na części przedmioty, (Bajkał, Jan Kowalski, Mount Everest, Biblioteka Uniwersytecka przy ul. Szajnochy (jako budynek)
 - b) a także nazwy, których desygnaty tworzą zbiór w sensie dystrybutywnym, (student, prawnik, krzesło, komputer, drzewo, książka, zbiór liczb parzystych, zbiór kierowców, zbiór absolwentów WPAiE)

PODZIAŁ NAZW

NAZWY RÓWNOZNACZNE

- o (dokładnie ta sama treść + te same desygnaty)
- o posiadają tę samą treść, czyli taki sam zbiór cech wyróżniających desygnaty tych nazw. Jeżeli dwie nazwy są równoznaczne to są także równoważne, tzn. jest im przyporządkowany ten sam zbiór desygnatów
 - * reżyser filmu „Pianista” i reżyser filmu „Nóż w wodzie”,
 - * samochód – auto (pojazd mechaniczny z silnikiem, czterema kołami, napędzany paliwem)

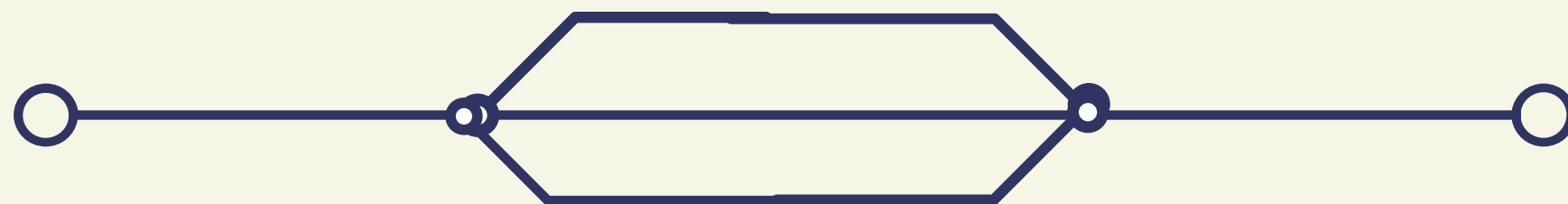
NAZWY RÓWNOWAŻNE

- o (różna treść, ale te same desygnaty)
- o kiedy dwie nazwy posiadają te same zakresy (tzn. mają one taką samą denotację), czyli odpowiada im ten sam zbiór desygnatów,
 - * stolica Polski – największe miasto w Polsce,
 - * Sky Tower – najwyższy budynek we Wrocławiu

FLAGA I CHORĄGIEW – NAZWY RÓWNOZNACZNE I RÓWNOWAŻNE

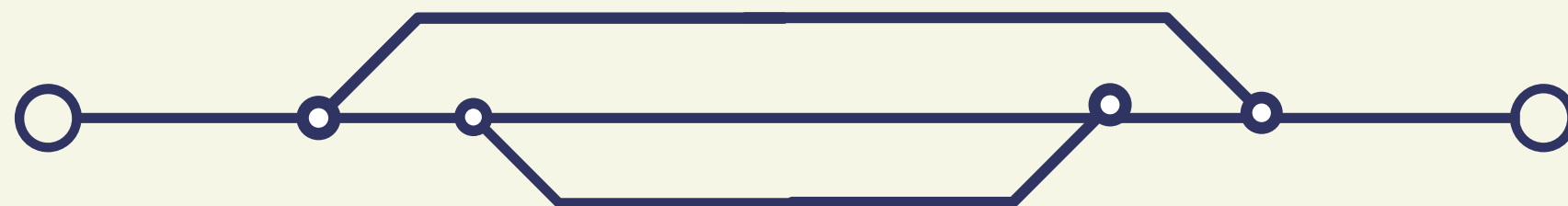
ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

ZAMIENNOŚĆ
(STOSUNEK ZAMIENNOŚCI S WZGLĘDEM P)

ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

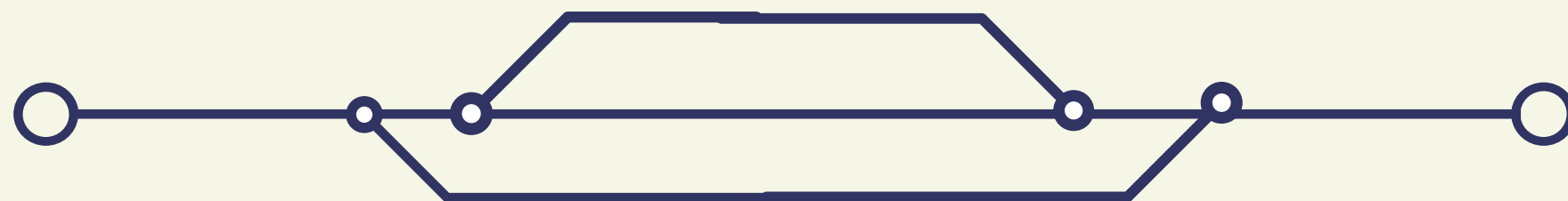
NADRZĘDNOŚĆ
(STOSUNEK NADRZĘDNOŚCI S WZGLĘDEM P)

ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

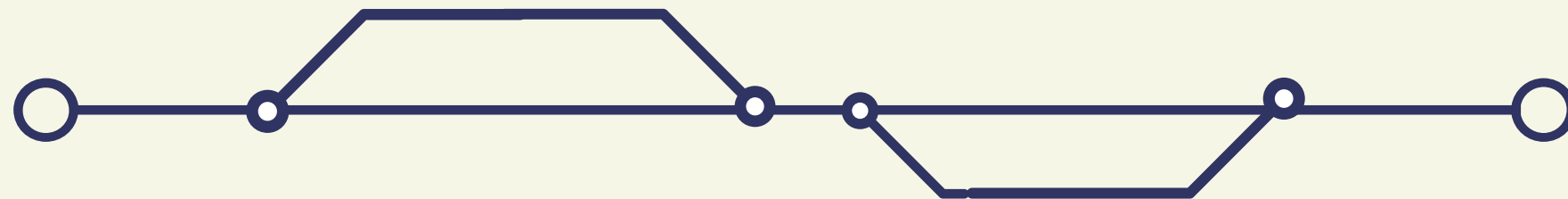
PODRZĘDNOŚĆ

(STOSUNEK PODRZĘDNOŚCI S WZGLĘDEM P)

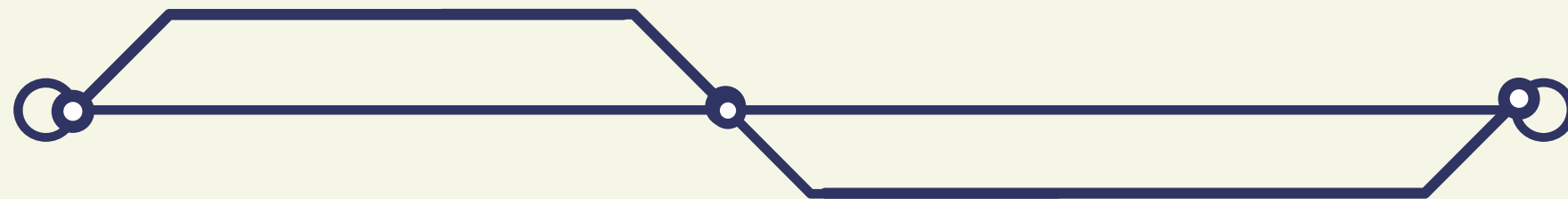
ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

WYKLUCZANIE SIĘ: PRZECIWIĘŃSTWO

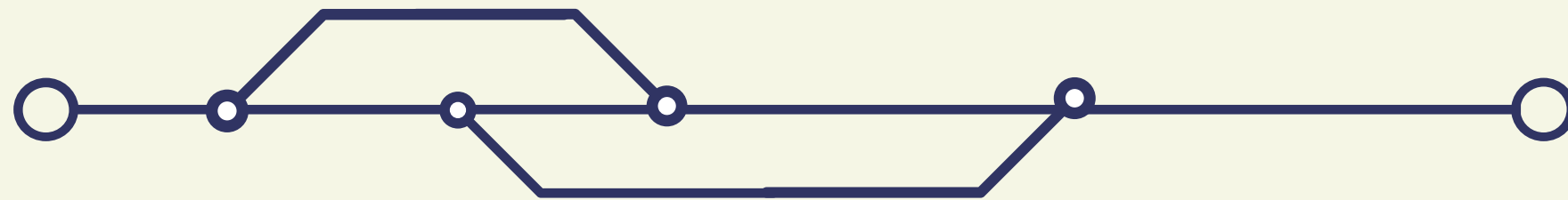
ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

WYKLUCZANIE SIĘ: SPRZECZNOŚĆ

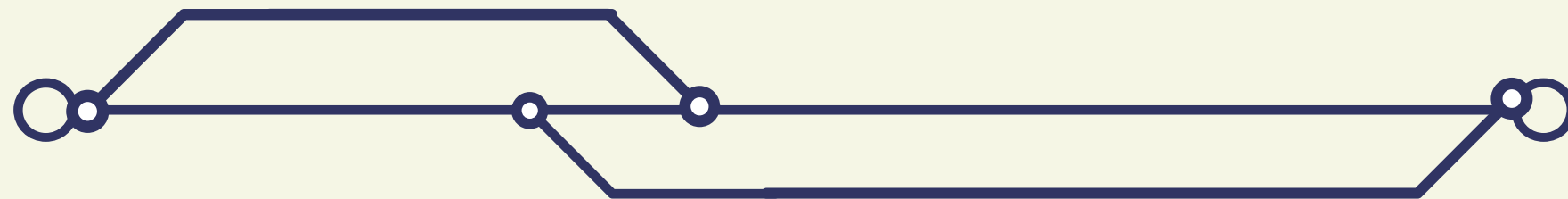
ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

KRZYŻOWANIE SIĘ: NIEZALEŻNOŚĆ

ZAKRES NAZWY – RELACJE POMIĘDZY ZAKRESAMI NAZW

KRZYŻOWANIE SIĘ: PODPRZECIWIĘSTWO

podział logiczny

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

WARUNKI POPRAWNOŚCI PODZIAŁU LOGICZNEGO

OSTRA
ZASADA

PODZIAŁ
MUSI BYĆ
PRZYDATNY

JEDNA ZASADA
(FUNDAMENTUM
M DIVISIONIS)

ZUPEŁNOŚĆ
PODZIAŁU
(WYCZERPUJĄCY)

ROZŁĄCZNOŚĆ
PODZIAŁU

PODZIAŁ LOGICZNY A PODZIAŁ FIZYCZNY

KSIĄŻKA

w twardej okładce

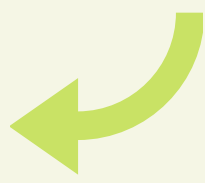

w miękkiej okładce

bez okładki

KSIĄŻKA

okładka

kartki

brzeg

RODZAJE PODZIAŁU LOGICZNEGO

PODZIAŁ DYCHOTOMICZNY

- o podział **dokonywany według cech sprzecznych** (kontradiktorycznych),
- o powstaje on w ten sposób, że z zakresu nazwy wydziela się dwa człony, według tego, czy występuje w nich czy też nie występuje w nich pewna cecha.
- o innymi słowy, w jednym z jego członów wyróżnia się pewną cechę, a w drugim negację tej cechy
- o **UWAGA**: należy odróżnić od dwuczłonowego podziału według cechy specyfikacyjnej!
- o podział dychotomiczny, jakkolwiek łatwy do przeprowadzenia, bardzo często bywa mało przydatny w praktyce
- o a jaki może być przykład na przydatny podział dychotomiczny?

PODZIAŁ WEDŁUG CECHY SPECYFIKACYJNEJ

- o powstaje w ten sposób, że poszczególne człony wydzielone zostają jako odmiany pewnej cechy, która wcześniej została przyjęta jako kryterium (zasada) tego podziału
- o ogólną cechę, ze względu na którą zostaje przeprowadzony podział, określa się mianem determinandy, zaś jej wyróżnione odmiany nazywa się determinantami
- o **warunek adekwatności** – suma zakresów nazw podrzędnych musi być równa zakresowi nazwy dzielonej
- o taki podział według cechy specyfikującej może być:
 - * **podziałem naturalnym**
 - * **podziałem sztucznym**

KLASYFIKACJA I TYPOLOGIA

KLASYFIKACJA

- o to **wielostopniowy podział logiczny**, powstający w wyniku kolejnych podziałów wszystkich albo niektórych członów pierwotnego podziału logicznego
- o klasyfikację tworzy się w ten sposób, że uzyskane w wyniku podziału logicznego człony dzieli się dalej, uzyskując kolejne człony, które ulegają dalszym podziałom

TYPLOGIA

- o czasami dokonanie podziału logicznego jest niemożliwe ze względu na brak ostrego kryterium. Stosuje się kryterium nieostre, przyporządkowując elementy do konstrukcji idealnych.
- o **typologia jest zabiegiem myślowym, który polega na łączeniu w grupy (typy) przedmiotów według ich podobieństwa względem pewnego wzorca** (przedmiotu wzorcowego)
- o wzorzec stanowiący podstawę łączenia przedmiotów w typy, może mieć dwojaki charakter:
 - * **abstrakcyjny**, który nie występuje w rzeczywistości w czystej postaci (tzw. typ idealny)
 - * może się **odwoływać do określonego przedmiotu realnego**, zaczerpniętego z rzeczywistość (tzw. typ empiryczny)